

М. Галянтич,

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
головний науковий співробітник відділу приватного права та процесу
Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України
ORCID ID: 0000-0003-0346-5308

РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМАТИЗАЦІЮ ЖИТЛОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЧИ ЗАКРІПЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. У сучасних дослідженнях житлове законодавство розглядається у різних аспектах. Серед останніх робіт слід виділити наукові пошуки, присвячені правовим засадам реформування житлового законодавства в сучасних умовах [2], теоретичним засадам приватноправового регулювання житлових відносин [3], а також житловій політиці в умовах післявоєнної відбудови країни та правові гарантії житлових прав громадян [4, с. 857–865].

Питання відмежування житлового права від галузей публічного й приватного права, їхнього співвідношення в системі права лишаються однією з центральних проблем юриспруденції, в тому числі і в країнах континентальної Європи [1, с. 6]. Дослідження систематизації житлового права сприятиме захисту прав людини, дозволить з'ясувати їх сутність, що буде сприяти чіткому застосуванню норм чинного законодавства, усуненню колізій та суперечностей у правовому регулюванні між різними за юридичною силою правовими актами.

Проблема кодифікації житлового законодавства різнопланова, наприклад, у відносинах, що виникають у зв'язку із проживанням у жилих приміщеннях, виникають від права власності на житло до тимчасового користування житлом мешканцями, які не мають самостійного права користу-

вання жилим приміщенням [5, с. 642]. В умовах кількісного збільшення нормативного матеріалу актуальною є проблема впорядкування й систематизації прийнятих правових актів з метою ефективного їх використання, адже від впорядкованості законодавства залежить розвиток суспільства.

Зокрема, паралельно з ЖК України діє Закон України «Про житловий фонд соціального призначення», який побудований на системі ЖК України. Проблеми здійснення державної житлової політики впливає на здійснення прав фізичною особою прав на житло та створює проблеми у захисті житлових прав. З моменту прийняття 12 січня 2006 року Закону України «Про житловий фонд соціального призначення» дискусія щодо самостійності існування житлового законодавства не припиняється, відповідно до якої ЖК має бути чи ні.

Мета. З метою виявлення нових напрямів, які визначатимуть розвиток нормативної бази України, слід звернутися до стандартів та норм основних документів Європейського Союзу. Саме новий ЖК дасть змогу комплексно врегулювати весь комплекс відносин у житловій сфері. Формування сучасного житлового законодавства потребує визначення нової концепції з урахуванням особливостей поєднання приватно і публічно правових засобів правового регулювання

Реалізація житлових прав неможлива через прогалини у законодавчій сфері, зокрема через нечіткість визначення понять, що містяться у житло-

Державна житлова політика визначена міжнародними документами, так Загальна декларація прав людини зазначає поняття «гідний рівень життя» з наявністю у людини житла [10]. Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права встановлено, що держави, які беруть участь у ньому, визнають право кожного на достатній життєвий рівень для нього і його сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг і житло, а також на неухильне поліпшення умов житла [11]. У зв'язку з цим постає питання щодо тлумачення та розуміння змісту житлових прав відповідно до міжнародних стандартів. Міжнародні зобов'язання декларують «право на житло» та гарантують доступ до нього через інструменти державної житлової політики. Сфера житла є політичною: у ній різні групи інтересів відстоюють своє бачення того, що таке «житло», якими є «житлові пробле-

ми» та як їх вирішувати» [12, с. 8]. На жаль, чинне житлове законодавство не відповідає сучасним потребам сучасного суспільства.

Юлдашев О.Х. доводить, що «Основними проблемами щодо державної політики, які мали місце у минулому і простежуються сьогодні є, по-перше, недостатність теоретичних, ідеологічних принципів, теоретико-філософських засад, стратегічних орієнтирів формування державної політики – розроблення і прийняття державно-політичних рішень, а, по-друге недостатня розробленість теоретичних засад щодо практичної реалізації державної політики» [13, с. 9]. Нині має бути проведена реформа житлового законодавства з метою створення рівних умов здійснення права людини на вільний вибір способу задоволення житлових потреб, формування цивілізованих ринкових відносин, від чого залежить стабільність українського суспільства і майбутнє нашої держави, особливо в умовах післявоєнного відбудови житлового фонду.

Значення законодавства полягає у створенні можливості практичної реалізації права на житло шляхом створення сучасної нормативної бази. Конституційні положення, пов'язані з реалізацією права особи на житло, дотепер не знаходять належного розвитку і закріплення в законодавстві України. Порівнявши кодифікацію з іншими формами систематизації, слід зробити висновки, що саме кодифікація дає можливість вирішити нагальні проблеми вдосконалення та підвищення ефективності чинного законодавства. У процесі кодифікації відбувається якісна переробка діючих юридичних норм, усуваються непогожденості, дублювання, суперечності і прогалини в правовому регулюванні, скасовуються неефективні та застарілі норми, що діяли раніше, приходить новий, єдиний зведений акт, виданням якого досягається чіткість і ефективність правового регулювання суспільних відносин. Крім того, системати-

зація норм дозволяє вчасно виявити прогалини у правовому матеріалі, колізії, суперечності у приписах і визначити шляхи вдосконалення діючого законодавства [14].

Система житлового права представляє певну ієрархію нормативних актів, основу якої становить взаємозв'язана між собою система норм права, що регулюють житлові відносини. Разом з тим недостатня дослідженість, не дивлячись на очевидність вимагає їх структурування в певні групи, які можуть бути представлені таким чином: 1) норми ст. ст. 19, 30, 55 Конституції України, які визначають напрямки розвитку житлового законодавства, а як закон прямої дії забезпечує правові можливості для правового захисту порушених чи оспорюваних прав та законних інтересів громадян на житло. В свою чергу, ЖК України, визначає структуру житлового фонду, житлові права і обов'язки власників та користувачів; форми забезпечення людини жилими приміщеннями та користування ними; 2) публічно-правові норми, що визначають порядок утримання житлового фонду, його експлуатацію, взаємні права і обов'язки суб'єктів житлового права щодо утриманням та управлінням житловим фондом; 3) приватно-правові норми, що закріплюють право власності та інші речові права на житло, підстави виникнення, здійснення та припинення права власності та пов'язаними з ними речові права тощо; 4) норми, що визначають окремий режим спеціалізованого (соціального та службового) житлового фонду; 5) норми, що визначають порядок організації та діяльності житлових, житлово-будівельних кооперативів та товариств співвласників житла; 6) норми, що забезпечують захист житлових прав та законних інтересів суб'єктів житлового права, відповідальність правопорушників за порушення житлового законодавства та особливості вирішення спорів. Особисті немайнові права людини, її життя, житло, здоров'я, її



недоторканість проголошені найвищою соціальною цінністю.

До основних недоліків чинного законодавства слід віднести невизначеність в пріоритетності в прийнятті законодавчих актів, велику кількість змін і доповнень до вже прийнятих законів; нестабільність та внутрішня суперечливість законодавчих актів та окремих норм; правову неврегульованість багатьох суспільних відносин. Житлові відносини в Україні можуть регулюватися системою законодавчих актів, серед яких визначальним має бути ЖК України, який безпосередньо регулює питання користування житлом та інші, пов'язані з наймом житла, користуванням службовими житлом, гуртожитками, житлом житлово-будівельних кооперативів, приватному житловому фонді, забезпеченням схоронності житлового фонду. Звичайно, ЖК України зазнав і постійно зазнає «косметичних» виправлень шляхом внесення до нього змін і доповнень (більше 40, в т.ч. три Рішення Конституційного Суду щодо визнання неконституційними окремих положень), що не можуть адекватно регулювати. На жаль прийнятий Верховною Радою новий ЖК України, 7 липня 2005 року був введений Президентом України. Якщо втратить чинність ЖК України, в якому детально регулюються права та обов'язки громадян у житловій сфері, умови користування житловими приміщеннями, порядок їх утримання та управління житловим фондом. Наслідком втрати чинності ЖК стане поява прогалин у правовому регулюванні житлових відносин, що може негативно позначитися на рівні захисту житлових прав громадян України.

Відповідно до Закону України «Про делегування законодавства України», Кабінет Міністрів України протягом одного року мав розробити та винести на розгляд Верховної Ради України. З огляду на це, вважаємо питання втрати чинності ЖК України неправомірним.

Боротьба із ЖК України продовжується. Так, Верховна Рада прийняла у першому читанні законопроект № 12377 «Про основні засади житлової політики», яким пропонується скасувати чинний Житловий кодекс, в якому детально регулюються права та обов'язки громадян у житловій сфері, умови користування житловими приміщеннями, порядок їх утримання та управління житловим фондом. Аналіз проекту закону «Про основні засади житлової політики» дозволяє зробити висновок, що він за своїм змістом не може замінити ЖК України, в якому системно та комплексно регулюються житлові відносини у повному обсязі, а є проектом в якому визначаються політика держави, що полягає у формуванні засад правового регулювання відповідних суспільних відносин, які мають ще деталізуватися як у різних законах, так і у відповідних підзаконних нормативно-правових актах. За таких умов наслідком втрати чинності ЖК стане поява прогалин у правовому регулюванні житлових відносин (наприклад, щодо використання для тимчасового проживання гуртожитків (ст. ст. 127–132¹); забезпечення схоронності житлового фонду, його експлуатації та ремонту (ст. ст. 175–188); зникає заборона на надання приміщень у жилих будинках для потреб промислового характеру (ст. 6); скасовуються вимоги, що ставляться до житлових приміщень, зокрема, йдеться про припис ст. 50 ЖК, за яким «особам похилого віку, а за висновком лікувально-профілактичного закладу також відповідним категоріям осіб з інвалідністю і хворих на їх прохання жилі приміщення надаються на нижніх поверхах або в будинках з ліфтами» тощо, що може негативно позначитися на рівні захисту житлових прав громадян України [15]. Вважаємо дискусійним питання втрати чинності ЖК одночасно з прийняттям проекту «Про державну житлову політику». Слід врахувати, що втрата чинності ЖК, містить ознаки порушення



ч. 3 ст. 22 Конституції України щодо недопущення при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод [15].

Житловий кодекс повинен комплексно регулювати відносини, що передбачають: 1) забезпечення громадян жилими приміщеннями соціального житлового фонду і користування ними; 2) регулювати порядок користування жилими приміщеннями в будинках державного та комунального жилого фонду; 3) відносини щодо забезпечення громадян жилими приміщеннями в будинках житлово-будівельних кооперативів (ЖБК) і користування ними; 4) порядок користування жилими приміщеннями в будинках (квартирах) приватного житлового фонду; 5) відносини щодо забезпечення схоронності житлового фонду; 6) засади щодо житла спеціального призначення; 7) засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні, ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту, соціальної захищеності інвалідів в Україні, соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, адаптацію осіб, які відбували покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, захисту бездомних громадян і безпритульних дітей; соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»; 8) щодо оплати за житло, та житлово-комунальні послуги тощо.

Предметом регулювання ЖК України мають бути всі відносини, що виникають у житловій сфері. Цей комплексний нормативний документ повинен бути актом прямої дії, а кількість статей, що мають відсильний характер, – мінімальною.

Нині постає питання що робити із застарілими нормами в сучасних реаліях, коли нині чинні підзаконні нормативні документи, які були прийняті у розвиток ЖК, зокрема: постанова

Ради Міністрів УРСР від 11 грудня 1984 р. «Правила обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, і надання їм жилих приміщень»; постанова Ради Міністрів Української РСР і Української республіканської ради професійних спілок від 5 червня 1985р. «Про затвердження Правил обліку громадян, які бажають вступити до житлово-будівельного кооперативу»; постанова Ради Міністрів Української РСР від 30 квітня 1985р. «Про затвердження примірного статуту Житлово-будівельного кооперативу»; постанова Ради Міністрів УРСР від 4 лютого 1988р. «Про службові жилі приміщення», постанова Ради Міністрів Української РСР від 3 червня 1986 р. «Про затвердження Примірного положення про гуртожитки» тощо, за умов існування Закону України «Про житловий фонд соціального призначення» які мають співвідноситись. Але їх скасування без удосконалення призведе до правової лакуни.

Нормативні акти прийняті останнім часом прямо втручаються у житлову сферу, без урахування сучасного правового регулювання, особливо в умовах війни з російською федерацією. Тривале неприйняття нового ЖК України призводить до виникнення правової лакуни щодо реалізації прав на житло; правових наслідків незаконного припинення житлових відносин і виселення без надання іншого житла.

Вирішення житлової потреби є однією з найгостріших соціально-економічних проблем в Україні, особливо в умовах війни, знищення житла загарбником, окупація територій. Держава гарантує отримання житла окремим категоріям громадян, які потребують соціального захисту, житло може надаватися безоплатно або за доступну для них плату. Але ж до цього часу не прийнято комплексу нормативних актів, які б визначали порядок забезпечення житлом громадян різних категорій, платно, безоплатно або за доступну плату. При цьому не розмежовано відповідальність держави,



органів місцевого самоврядування, органів місцевої військової адміністрації щодо стану забезпечення, ремонту, відновлення житла, та стандартів, яким має відповідати житло тощо.

З прийняттям ЦК України у 2003 р. закріплено право власності та інші речові права фізичних на юридичних осіб на житло, умови користування житлом на умовах найму, вільний вибір способів реалізації житлових прав громадян на нормах цивільного законодавства та договору, його комерційного використання та інші пов'язані з ним зобов'язальні відносини, предметом регулювання яких є житло. Проте залишається невизначений режим диференціацію умов, яким має відповідати житло, поняття речових прав та їх реалізації, інших соціальних норм та стандартів приватно-правового спрямування.

Розвиток законодавства у житловій сфері передбачає необхідність системного комплексного підходу для визначення сфери державного регулювання державним, комунальним та приватним житловим фондом, врахування його органічного поєднання з ринковими механізмами.

Основними та першочерговими кроками на шляху створення такого нормативно-правового базису мали б стати: 1) неухильне дотримання органами державної влади принципів нормотворчості, зокрема принципу диференціації нормотворчої компетенції, принципів науковості, системності, своєчасності та об'єктивності; 2) у результаті такої нормотворчої діяльності: прийняття оновленого та сучасного ЖК України, яким має бути закріплений весь комплекс основних засад державної житлової політики; скасування Концепції державної житлової політики 1995 р.; приведення у відповідність до оновленого ЖК України інших нормативно-правових актів. Тож проблема закріплення основних засад житлової політики в Україні є доволі актуальною та, поряд із цим, очевидно потребує подальшого ґрунтовного наукового розроблення [16].

Постійні зміни житлового законодавства визначають необхідність кодифікації житлового законодавства України. За запропонованим законопроектом планується в майбутньому розробити Державну стратегію житлової політики, що виникає питання рівня регуляції державної житлової політики та розроблення Державну стратегію житлової політики.

Спрямованість державної житлової політики держави повинна виявлятися у: створенні реальних механізмів, що передбачають можливість отримання житла малозабезпеченими громадянами України, які не мають житла чи мають недостатню кількість житла; законодавчому гарантуванні житлових прав громадянам України; забезпеченні та доступності житла; створенні умов для житлового будівництва особам, що можуть задовольнити свою житлову потребу самостійно, і в подальшому обов'язковим формуванням фондів соціального призначення. В багатьох розвинутих країнах з ринковою економікою житловий фонд є муніципальним та приватним.

Хоча в державі прийнято значну кількість концепцій державної житлової політики, але не одна не була в повній мірі втілена в життя. Міжнародні зобов'язання вимагають забезпечити кожній особі ефективну правову охорону. В багатьох державних житлових програмах та концепцій висловлювалися слушні пропозиції удосконалення житлового законодавства, наприклад, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2004 р. № 994-р ; Розпорядження Кабінету міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 1406-р «Про схвалення Концепції Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2009-2016 роки» та Указ Президента України від 8 листопада 2007 р. №1077/2007 «Про заходи щодо будівництва доступного житла в Україні та поліпшення забезпечення громадян житлом». Закон України



«Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» закріпив багато важливих положень для подальшого розвитку житла передбачалося потрібно прийняти нові нормативно-правові акти тощо.

Висновки. На нинішньому етапі оновлення житлового законодавства необхідно приведення чинного законодавства до встановлених міжнародних норм та стандартів; забезпечити соціально вразливі верстви населення житлом соціального призначення на правах комерційного найму (оренди житла); створення умов для підвищення рівня доступності житла для тих категорій населення залежно від майнового стану, місця проживання, соціальних ознак; запровадження конкурентного середовища на ринку обслуговування житла; забезпечення державного регулювання на монопольних ринках комунальних послуг; створення фінансових механізмів придбання житла для окремих груп населення створення ефективної моделі управління житловим фондом.

Система нормативних актів, особливо тих, що прийнята ухвалена у проміжках до 1990 р., до 1996 р., та до 2003 р. є застарілою, не відповідає змінам, що відбулися в соціально-економічному розвитку країни, і вимагає нагального приведення його у відповідність із нормативними актами прийнятими після завершення масової приватизації житла, з метою приведення до сучасних реалій суспільного життя.

Розвиток житлового законодавства полягає у встановленні єдиних підходів, принципів та особливостей, різних за своєю правовою природою та призначенням, об'єктів житлового фонду. Потребує закріплення єдиний термінологічний інструментарій шляхом конкретизації об'єктів житлового фонду, не визначених правових понять (моральні засади суспільства, зловживання правом, публічний порядок, принципи тощо), розмежування понять та дефініцій при застосуванні

їх у законодавчих актах, встановлення однакових критеріїв, що визначають межі та обмеження здійснення цивільних прав. Ця проблема комплексна і її розв'язання шляхом прийняття нового ЖК України, який визначатиме і механізм його застосування. Розвиток законодавства слід проводити на основі гармонізації законодавства України з практикою ЄСПЛ. Новий ЖК не повинен відтворювати положення чинних законів України, він має визначати специфіку житла, як особливого об'єкту правового регулювання. Новий ЖК має відображати державну житлову політику.

Визначено, що сучасний стан розвитку суспільства потребує змін у житловому законодавстві на засадах систематизації житлового законодавства чи законодавчого закріплення державної житлової політики. Зазначено, що не вирішено чітка регламентація системи житлового законодавства, відсутнє однозначне розуміння його подальшого розвитку. Питання регулювання житлових відносин здійснюється не тільки ЖК України, численними законами України та підзаконними правовими актами. Наведені в різних законах України формулювання розкриваються на основі конвергенції приватного і публічного права. На особливий характер житлового права вказувалося ще в радянські часи, які сформували ЖК, виокремивши його від норм інших галузей законодавства. Доводиться, що саме новий ЖК дозволить не тільки зменшити кількість законів та підзаконних нормативних актів, а й упорядкувати нормативні акти, прийняті за роки незалежності України, і розробити нові, які регулюватимуть відносини житлово-правової сфери. Констатується, що приймаються чисельні нормативні акти які не узгоджуються з житловим законодавством (наприклад, Закон України «Про га-



рантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому»), згідно якого майбутній об'єкт нерухомості (не житло) це частина незавершеного будівництва житла, яка тільки після завершення будівництва та введення в експлуатацію стане самостійним об'єктом нерухомого майна, наприклад, квартира, що перебуває на етапі будівництва, але вона вже може бути зареєстрована на праві власності. Визначено, що чинний ЖК України є застарілим, потребує удосконалення відповідно до сучасних реалій. У статті аналізуються шляхи розвитку держави через систематизацію житлового законодавства. Закріплення державної житлової політики на рівні закону потребує додаткового правового визначення особливостей здійснення та форм реалізації житлових прав. Суб'єктні житлові права мають поширюватися на всіх в тому числі особами, які постраждали від конфлікту, незалежно від їх належності до категорій відповідно до внутрішнього права, ВПО, та інші особи, які постраждали від військової агресії.

Ключові слова: житлові правовідносини, житло, житловий фонд, Житловий кодекс України, житлові права.

Haliantykh M. Development of the state through the systematization of housing legislation and the establishment of a state housing policy

The article emphasizes that the current stage of social development in Ukraine necessitates comprehensive changes in housing legislation – either through the systematic codification of housing laws or through the legislative consolidation of a state housing policy. It is noted that the system of housing legislation remains insufficiently regulated, and there is no unified under-

standing of its future development. Regulation of housing relations is currently carried out not only by the Housing Code of Ukraine but also by numerous laws and subordinate normative acts. The provisions contained in different legislative acts reflect the convergence of private and public law principles. The special nature of housing law was recognized as early as the Soviet period, when the Housing Code was shaped as a distinct legal branch, separated from other areas of legislation. It is argued that the adoption of a new Housing Code would not only reduce the number of legislative and subordinate acts but also streamline and update the regulatory framework developed during Ukraine's independence, while introducing new provisions to effectively govern housing relations. It is observed that a considerable number of legal acts have been adopted which do not align with existing housing legislation – for instance, the Law of Ukraine “On Guaranteeing Real Property Rights to Objects of Immovable Property to Be Constructed in the Future.” According to this law, a future real estate object (not yet a dwelling) is considered a part of an unfinished residential construction project, which only after completion and commissioning becomes an independent real estate object, such as an apartment under construction that can already be registered under ownership rights. The study concludes that the current Housing Code of Ukraine is outdated and requires modernization in line with contemporary social and legal realities. The article explores possible directions for the development of the state through the systematization of housing legislation. It is argued that enshrining the state housing policy at the legislative level demands further legal definition of the mechanisms and forms for exercising housing rights. These rights should be guaranteed to all individuals, including those affected by armed conflict, irrespective



of their classification under domestic law – internally displaced persons and others who have suffered as a result of military aggression.

Key words: housing legal relations, housing, housing stock, Housing Code of Ukraine, housing rights.

Література:

1. Дронів Б. М. Взаємовплив приватного і публічного права: сучасна континентально-європейська теорія і практика: монографія. Харків: Право, 2018. 192 с.
2. Правові засади реформування житлового законодавства України в сучасних умовах. Монографія. За ред.: Галянтич М. К. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 298 с.
3. Аврамова О. Є. Теоретичні засади приватно-правового регулювання житлових відносин в Україні: монографія. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 426 с.
4. Галянтич М. К., Заїка Ю. О. Житлова політика в умовах післявоєнної відбудови країни та правові гарантії житлових прав громадян. Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану: монографія. За ред.: Журавель В. А., Кузнецова Н. С., Бандурка О. М. Харків: Право, 2023. С. 857–865.
5. Галянтич М.К. Розвиток доктрини житлового права. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 3: Доктрина приватного права України. Н.С. Кузнецова, Є.О. Харитонов, Р.А. Майданик та ін.; за заг. ред. Н.С. Кузнецової. Харків: Право, 2013. С. 642–665.
6. Проект Житлового кодексу України. Голос України. 2001. 7 квітня.
7. Програма реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2002–2005 роки та на період до 2010 року. Схвалено Постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2002р. № 139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.10.2025).
8. Житловий кодекс України: проект від 05.11.2010. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=36021 (дата звернення: 10.10.2025).
9. Проект Житлового кодексу України розроблено Міністерством розвитку громад та територій України на виконання Указу Президента України від 08.11.2019 № 837/2019 «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/55543> (дата звернення: 10.10.2025).
10. Загальна декларація прав людини 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 10.10.2025).
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН по докладу Третього комітету (А/6546) 2200 (XXI) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 10.10.2025).
12. Державна житлова політика в Україні: сучасний стан та перспективи реформування. К.: Аналітичний центр CEDOS, 2019. 132 с.
13. Юлдашев О. Х. Проблеми вдосконалення державної регуляторної політики в Україні: Монографія. К.: МАУП, 2005. 336 с.
14. Антоненко В. О. Кодифікація як самостійна форма систематизації правових джерел. Форум права. 2009. № 3. С. 35–42. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09avocspd.pdf> (дата звернення: 10.10.2025).
15. Висновок на проект Закону України «Про основні засади житлової політики» Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/2858297> (дата звернення: 10.10.2025).
16. Мирошниченко А.В. Інституційно-правове забезпечення основних засад державної житлової політики в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. Механізми публічного управління. Том 32 (71) № 6 2021. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/6_2021/7.pdf (дата звернення: 10.10.2025).

